

KAŽDÁ ZMĚNA BOLÍ

O známkování, cílech učení i ceně Global Teacher Prize

K Pavlíně Loňkové vede spousta cest. Tak například přes web a blog Pančelčino, kde mile a trefně píše nejen o škole, dětech, projektech a učitelích, anebo přes projekt Pomáháme školám k úspěchu. Další cesta k Pavlíně je pak přes Global Teacher Prize, kterou letos získala. Anebo na ni narazíte, když se snažíte formativně hodnotit a potřebujete pomoc.

TEXT: GABRIELA JURÁNKOVÁ, FOTO: GLOBAL TEACHER PRIZE ČR/EDUIN

Kdy se vám to stalo, že jste začala formativní hodnocení šířit i mezi další pedagogy jako školitelka?

Přes program Čtením a psaním ke kritickému myšlení jsem se dostala ke slovnímu hodnocení. Formativní hod-

nocení mi pak odkrýval projekt Pomáháme školám k úspěchu. A kdy jsem se rozhodla, že bych to mohla šířit? To je záležitost asi posledních dvou let, kdy jsem přišla do Brna, do Labyrintu. Do té doby jsem totiž hodnotila známkami

- pracovala jsem na státních základních školách, kde to bylo běžné. V Labyrintu se snažíme hodnotit formativně a slovně, takže bylo třeba se do toho více ponořit, hledat si zdroje i z jiných škol. A pak jsem zase já potkala někoho, kdo potřeboval informace, takže jsem je začala předávat.

Rozumíte učitelům, kteří dál lpějí na průměrech a známkách? Máte pro ně pochopení?

Mám a veliké, protože jsem v tom jela úplně stejně, dokud mi někdo neukázal, že to jde jinak. Že existuje cesta formativního hodnocení, které může být zakončeno slovním. A i mně to ze začátku přišlo jako velká spousta práce a viděla jsem hlavně minusy formativního hodnocení. I pro mě byly ze začátku znám-

ky jednodušší. I já to z počátku vnímala jako systém, který všichni znají - i děti a rodiče. Rozumíme mu, a není ho tedy třeba přehodnocovat.

Takže učitelé, kteří dále průměrují, jenom neměli dobrého lídra, který by je na cestu formativního hodnocení zavedl?

Podle mě hraje roli více faktorů - například taky to, jak je nastavená škola, vedení, kolegové. Možná si taky pod pojmem formativní hodnocení představujeme různé věci, protože jsme třeba neměli příležitost ho hlouběji prozkoumat. Abyste zavedli změnu na úrovni školy, potřebujete, aby jí tým věřil. Taky znám spoustu skvělých učitelů, kteří v průběhu roku hodnotí formativně, a přesto známkují. Ještě nejsou připraveni na to, odsunout známky úplně, ale už je třeba dokážou omezit a přidat slovní hodnocení.

Posunulo české školství letošní doporučení MŠMT hodnotit slovně?

O způsobech hodnocení se začalo mnohem více mluvit. A tím pádem se o tom začalo více přemýšlet. A mně se ozývalo hodně kolegů, jejichž vedení se na základě doporučení rozhodlo slovní hodnocení zavést. Ptali se mě na zkušenosti a sami si pak vyhodnocovali, zda už jsou schopni se známek vzdát, anebo je třeba jen doplnit o slovní hodnocení spíše neformální cestou.

Bude to asi běh na dlouhou trať...

Proces hodnocení zastřešený průměry a známkami je tady desítky let. Všichni jsme na něm vyrostli a všichni mu rozumíme. Opustit známky může být pro mnoho škol a okolí stres, protože je to krok do neznáma.

A co tedy radíte? Jít krok po kroku?

Krok po kroku je podle mě jediný způsob, aby to fungovalo. Na slovní a formativní hodnocení je třeba připravit učitele a pak rodiče a děti. Učitelé musí mít motivaci, podporu a hlavně souznít s tou myšlenkou. A často nejde o měsíce, ale o roky.

S Petrou Mazancovou a dalšími pedagogy jste poslední dobou hodně slyšet na sociálních sítích, kam vnášíte témata, otevíráte nejrůznější otázky a pouštíte se do debat. Myslíte si, že to má na učitele nějaký dopad? Jací pedagogové se pohybují v daných učitelstevských skupinách a komunitách třeba na Facebooku?

Jestli to jako není sisyfovská práce? (smích) Přijde mi, že to nese ovoce minimálně u jedinců. A nejsem v tom sama, je tam naštěstí hodně učitelů, kteří jsou ochotni sdílet nejen to, co se daří, ale i to, co se nedaří. Existuje spousta učitelů, kteří se cítí osamoceni ve své práci a kteří hledají někoho, na koho by se mohli obrátit. A tuto funkci sociální sítě velmi dobře naplňují. A za druhé, pokud se o tom mluvit nebude, tak se to nikam neposune. A já jsem idealista, pro mě to smysl má.

Je propagací moderního vzdělávání i cena Global Teacher Prize, ve které jste se letos umístila?

S nadsázkou bych řekla, že jsme národ nejen hokejových trenérů, ale i odborníků na školství. Každý z nás do školy chodil, posíláme do ní i své děti, tak nabíráme zkušenosti, které nemusí být vždycky ideální. Global Teacher Prize je jedním z projektů, který pomáhá ukazovat naše školství v pozitivním světle. Máme tu spoustu skvělých učitelů, kteří inspirují své okolí. A díky prostoru v médiích se může jejich inspirace dostat dál než do vlastní sborovny.

Pavlína Loňková

vystudovala učitelství pro 1. stupeň na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity. Učila na malotřídce i na velké základní škole, od roku 2019 je členkou týmu laboratorní základní školy Labyrinth v Brně, kde působí jako učitelka, interní mentorka a metodik pro 1. stupeň. Lektoruje rozvoj formativního hodnocení, čtenářské gramotnosti a využití technologií ve vzdělávání. Pracuje v projektu Pomáháme školám k úspěchu. Je certifikovaná učitelkou programu Reading and Writing for Critical Thinking (Čtením a psaním ke kritickému myšlení).

„Dítě nepochytá od jiných dětí pouze sprostá slova a hašteření, ale také spoustu užitečných věcí.“

A jak celá soutěž probíhá? Předpokládám, že mezi ní a Zlatým Ámosem bude velký rozdíl, že?

Je to cena odborná, ale začíná to velmi podobně - nominací. A vy se poté rozhodujete, zda tu výzvu přijmout a jít do toho. Pokud ano, čeká vás široce koncipovaná přihláška, v níž nejenom že odpovídáte na zadané otázky, ale zároveň musíte své povídání doložit důkazy. Jde o dlouhý proces, ve kterém se ohlížíte za svou pedagogickou kariérou. Bylo to tedy náročné, ale zároveň příjemné. A já u toho zažila svá velká „aha“, když jsem si uvědomovala, jakou profesní cestu mám za sebou. V jednotlivých kolech přihlášku posoudí vždy několik hodnotitelů. Pokud se pak dostanete do finále, odborná porota nahlédne i do vaší výuky a nechybí ani rozhovor s porotci.

Kdo s vámi letos stál na bedně?

Pan učitel Petr Curko, který učí přírodopis a chemii na ZŠ v Horažďovicích, a vyhrála paní učitelka Bára Heřmanová, která se na 1. stupni ZŠ Mozaika v Rychnově nad Kněžnou věnuje programu Začít spolu.

Mají tedy spíše šanci učitelé z alternativnějších škol?

Nemám to spočítané, ale rozhodně tam bylo mnoho učitelů ze státních škol. I já jsem na soukromé škole teprve druhým rokem.

Dokážete nám tedy definovat učitele, kterého odborná porota oceňuje?

Já mám velmi ráda citát kolegy a svého učitele Miloše Šlapala, se kterým spolupracujeme v projektu Pomáháme školám k úspěchu. Ten říká, že neusilujeme o dokonalého, ale o reflektujícího učitele. Jestli to tak vidí i porota, to se ale můžu jenom domnívat. Pro porotce to však muselo být ohromně těžké, protože už v semifinále byla spousta kvalitních a inspirativních učitelů.

A jak vy osobně máte definovaného kvalitního učitele?

Možná je to ten, který dětem vytváří příležitosti, aby se mohly učit naplno, ale zároveň vytváří prostředí, v němž to učení může probíhat bezpečně a radostně. Abych se totiž mohl učit, musím mít zabezpečeny jistoty, na kterých můžu stavět. Vědomí, že se mi nikdo nebude smát, nikdo mě nebude ponižovat, že mám příležitost se zeptat, když něčemu nerozumím. Pro mě osobně byly na učitelské cestě nejzásadnější reflexe a rozhovory s kolegy. Pravidelně se zastavovat, otáčet se a vyhodnocovat, jak se mi má práce daří. Klášt si zneklidňující otázky. Společně plánovat. A nebát se změn. Kdyby se nám všem dařilo reflektovat vlastní chyby a učit se z nich, to by byla krása v českém školství. A nejen v něm.

Co vás přesvědčilo k přechodu na soukromou školu?

Labyrinth je soukromá, fakultní a laboratorní škola. Těch důvodů, proč jsem přijala nabídku pana ředitele, bylo víc. Jde o poměrně mladou školu a mě hodně baví být u toho tvoření, mít příležitost ovlivňovat procesy vnitřního fungování. Zároveň mám možnost v rámci svého úvazku podporovat mladé a začínající kolegy a taky se učit od nich. Svůj styl výuky jsem v Labyrinthu příliš nezměnila, učím se ale úplně nové školní kultuře.

Rozumím vám. A mám pocit, že to, co vás na Labyrinthu tak láká, je zároveň něco, co na klasických školách chybí. Spolupráce pedagogů - vzájemné učení. To, aby si kantor nechal poradit od kolegy, a dokonce mladšího, to je často nepřijatelné.

Mě spolupráce moc baví. Třeba ta s budoucími učiteli z pedagogické fakulty. Holky často přinášejí metody, já jim do toho stavím didaktickou linku a hledáme v tom spolu ideální směr. Je to, myslím, oboustranně obohacující. A podobně to funguje u nás ve sborovně. Nemám problém přijít za začínající kolegyní a říct jí, že si s něčím nevím rady. Často mi pomůže právě ona.

Ještě přemyslím o středoškolských učitelích, kteří čtou si náš rozhovor říkají: „No jo, to se jim to hraje, na prvním stupni. Ale my musíme odučit.“

Mně se tohle shazování prvního stupně opravdu dotýká. To je, jako kdybychom porovnávali oštěpaře s desetibojařem. Učíme přece všichni. Otázkou je, jak vyrovnávat kvantitu informací a hloubku jejich porozumění. Někdy slyším i to, že formativní hodnocení je taky jenom pro první stupeň. Ale lidé, kteří se formativnímu hodnocení věnují, vědí, že je to něco, co stojí nad všemi předměty a nehledí na věk studentů ani učitelů.

Co je tedy pro všechny společné?

Řekla bych, že všechno začíná u cílů. Potřebujeme umět cíle dobře definovat a vyjasnit si jejich význam pro sebe i své

„Pravidelně se zastavovat, otáčet se a vyhodnocovat, jak se mi práce daří. Klášt si zneklidňující otázky. Společně plánovat. A nebát se změn.“

žáky. Kolegové z druhého stupně i středních škol mi často říkají, že nevědí, jak formativně hodnotit, když věnují jednomu tématu třeba jen jednu nebo dvě hodiny a nemohou se k nim dál vracet. Když o tom mluvíme podrobněji, objevujeme dlouhodobé cíle, které se prolínají různými tématy. A hledáme příležitosti, jak to stavět na nich. Je to náročné. Mnozí při prvním nárazu vyhodnotí, že to nefunguje, a jdou od toho. Jenže změna bolí. Pokud se chceme v něčem zlepšit, musíme se v něčem dočasně zhoršit. A budeme zakopávat a padat. A narážet na stereotypy. Vedení, rodičů a někdy i dětí samotných. A ta cesta nekončí. Ale stojí za to.

Ještě jedno téma bych ráda otevřela. Sledovala jsem opět diskuse k letošnímu školnímu roku. Udivuje mě, kolik pedagogů celý rok uzavřelo hláškou, že se nepočítá. Pochopila bych to možná ještě u rodičů, ale učitelé? To budou vracet výplaty, když se to nepočítá?

Mně přijde, že to byl rok opravdovější než všechny předchozí. Rozkryl spoustu věcí. Ty, které dobře fungují, i ty, na kterých budeme muset ještě hodně pracovat. Uvědomili jsme si, že se těšíme do školy, že jsme šťastní, když se můžeme potkávat na živo. Že je třeba hlasitěji otvírat témata, jako je wellbeing - to, jak o sebe umíme pečovat. A taky to, jak je nedobrovolná distanční výuka náročná a kolik dětí s ní mělo potíže nebo se do ní vůbec nezapojovalo. Znovu to otvírá debaty o tom, co děti opravdu potřebují znát a umět. Že je čas vedle znalostí rovnoprávně postavit kompetence. Potřebujeme se naučit, jak se lépe vyrovnávat se změnou, se stresem a mnoho dalšího.

Chybí vám v našem rozhovoru ještě něco?

Krásná otázka, na niž nejsem připravená. (smích) Možná bych vzkázala čtenářům, aby se nebáli oceňovat učitele, ačkoli se to může zdát jako nedůležité. Když už se k nám zpětná vazba dostane, mnohdy bývá zaměřena spíš na nedostatky. Tak bych nám přála, abychom se mezi sebou uměli víc oceňovat, třeba i za drobnosti.

Jeśli to není jako v Dietlově Sanitce. Když nám někdo přijde poděkovat...

... a on si jde jen pro deštník. (smích) Možná to tak je, ale to neznamená, že bychom nemohli apelovat. Hýčkejme si to dobré.